

Inlevingsoefening - "De massamoord in Ntarama"

Een fictieve situatieschets gebaseerd op waargebeurde feiten.

De genocide op de Tutsi's en de moordpartijen op de gemodereerde Hutu's in Rwanda eiste in 1994 ongeveer één miljoen doden op een bevolking van zeven miljoen. In een dergelijke context van massageweld hoeft het geen betoog dat het aantal verantwoordelijken even onmeetbaar is als het aantal slachtoffers. Maar dragen deze schuldigen allemaal dezelfde verantwoordelijkheid ?

Hieronder volgt een fictieve situatieschets die gebaseerd is op verschillende feiten en getuigenissen van overlevenden en daders van de genocide op de Tutsi's in 1994 in Rwanda.

De sector van Ntarama, in de regio Bugesera, heeft tijdens haar geschiedenis een grotere populatie Tutsi's gekend dan andere delen van het land. Dat komt omdat de Tutsi's zich in deze regio moesten vestigen, soms met geweld, na de "sociale revolutie" van 1959.

Op 15 april 1994, terwijl de moordpartijen steeds grotere proporties aannamen, vluchtten de Tutsi's van Ntarama een kerk binnen om aan het geweld te ontsnappen. Het was geen grote kerk, en toch slaagden bijna 5000 mensen erin om binnen te raken. Tot 1994 werden kerken beschouwd als een veilige plaats om aan de moordpartijen ontsnappen, zich daar verschuilen was dus een overlevingsstrategie geworden. Dat jaar keerde de situatie echter volledig: kerken werden regelmatig gevisieerd door de Interahamwe (Rwandese doodseskaders).

Terwijl meer en meer mensen opeengepakt zaten in hun kerk, observeerden de zusters, in stilte, hoe de Interahamwe met regelmaat passeerden. Op een dag, toen een lid van de militie met aandrang aan een zuster vroeg waar de Tutsi's waren, wees zij zonder iets te zeggen naar de kerk.

De soldaten riepen vervolgens hun commandant om hem de situatie uit te leggen. Hij gaf hen het bevel om de kerk in brand te steken en granaten naar binnen te werpen, en voegde daaraan toe: "Zorg dat er geen enkele Tutsi die kerk verlaat!" En zo geschiedde.

Iets verderop was de bevolking van de naburige dorpen uitgelopen om te zien wat er gebeurde. Ze zagen dat de Interahamwe zochten naar jerrycans met benzine, zonder resultaat. De strijders deden vervolgens beroep op de dorpingen om er te vinden. Sommigen zeiden dat ze er geen hadden, waarna zij doelwit werden van beledigingen of zelfs bedreigingen. Anderen raadden aan om te gaan kijken in de oude schuur die zich enkele meters verder bevond. Even later zagen de dorpingen de strijders terugkeren met jerrycans en de kerk in brand steken. De soldaten wierpen ook granaten door sommige openingen in het gebouw. Nadien, eens het vuur gedoofd was, gingen de Interahamwe de kerk binnen met knuppels en machetes in de hand, onder het oog van de dorpingen.

Enkele uren later werd het opnieuw stil in de kerk en stonden de Interahamwe op het punt om te vertrekken. Voor ze in hun voertuigen instapten, spraken ze de boeren toe om hen uit te leggen dat ze een klopjacht gingen organiseren om de Tutsi's op te sporen, die erin geslaagd waren om te ontsnappen. Ze vroegen de dorpingen om hulp. Sommigen van hen zeiden dat ze ziek waren, anderen zijn de strijders gevolgd en zijn beginnen zoeken in de naburige bossen. Zij kregen het bevel om lawaai te maken om de Tutsi's die zich verborgen hielden in de struiken bang te maken en hen op die manier te dwingen om zich te verplaatsen. De Interahamwe, die aan de bosrand stonden te wachten, zouden hen op die manier kunnen onderscheppen.

Boniface, een dorpeling die deelnam aan de klopjacht, kwam in het bos oog in oog te staan met een Tutsi. Hij herkende hem meteen: het was Dieudonné, een arbeider die op de naburige heuvel woonde. Dieudonné was zwaar verbrand en niet in staat om te vluchten of zich te verdedigen: hij had dringende medische hulp nodig. Boniface deed er enkele minuten over om weer bij zinnen te komen, waarna hij Dieudonné in de ogen keek en zijn wijsvinger tegen zijn lippen legde alvorens zijn weg te vervolgen. Hij liet Dieudonné achter en zocht verder. Toen hij uit het bos kwam, zaten daar een tiental Tutsi's op de knieën, omringd door strijders en enkele dorpelingen. Eén van de dorpelingen, machete in de hand, was Pierre, de buurman van Boniface. De strijders bedankten Pierre en bevalen hem om "zich te ontfermen over" één van de Tutsi's. Hij gehoorzaamde. Vervolgens richtten de strijders zich tot Boniface om hem te vragen of hij iets te melden had. Boniface antwoordde dat hij niets gezien had, alvorens zich om te draaien en naar huis te gaan.

Vraag nu naar de schuldhiërarchie door de leerlingen te laten oplijsten wie het meest schuldig is (1) en wie het minst (6). Bijvoorbeeld:

Actoren	Schuldgraad
Commandant	1
Interahamwe / strijders	2
Zusters	3.5 ?
Dorpelingen die gehoorzaamden is er een verschil tussen zij die uit vrije wil gehoorzaamden en zij die dat onder dwang deden?)	4
Dorpelingen niet gehoorzaamden (de 'zieken')	6
Boniface	5
Pierre	3
Slachtoffers	NVT